POLKAN

SÅDAN DEN DANSAS I SALONGERNA

terpsichore

POLKAN

SÅDAN DEN DANSAS I SALONGERNA.

GÅRVA

TILL POLKÖSER OCH POLKÖRER

af

En erfaren Polkör.

STOCKHOLM.
L:S GUST. RYLANDER,
Bazarn å Norrbro.

DANSMUSEI SKRIFTER NR 24

Faksimilutgåva efter originalet från 1844
med efterskrift av Henry Sjöberg.

© 1980 Terpsichore - dansförlaget HB
ISBN 91–7612–001–5

Tryckt hos Juno-Print, Stockholm 1980

Undervisning i Polkan.

Om stegen.

Då Polkans steg äro desamma för alla turerna, skola vi här en gång för alla beskrifva dem.

Stegen äro af 4 olika slag.

1:sta steget. Man lyfter venstra foten bakom fotknölen upp till vaden af högra benet och man gliserar med densamma från tån till hälen under lätta hoppningar på högra fotens tå.

2:dra steget. Man flyttar högra foten bakom den venstra.

3:dje steget. Man för fram ånyo venstra fo-

ten med en liten stöt af hälen, under det man med styrka markerar takten.

4:de steget. Slutligen lyfter man högra benet och kastar foten upp till vaden af venstra benet.

Detta sista steg sammanbindes med det första, som fortgår på lika sätt i det man nu börjar med högra foten och så allt fort.

Dansösen gör alldeles samma steg, men börjar med högra foten, så att hon i förhållande till sin kavaljer alltid rör motsatt fot.

Rörelsen bakåt göres med samma steg.

1:sta steget. Man hoppar lätt på tån af venstra foten i det man rör högra benet från tån till hälen bakom till ett afstånd af circa 6 tum.

2:dra steget. Man närmar venstra foten till den högra.

3:dje steget. Man drager ånyo tillbaka högra foten.

4:de steget. Slutligen upplyfter man venstra benet och kastar foten upp bakom högra benet.

Detta sista steg sammanbindes likaledes med det första af följande steg.

Första turen.

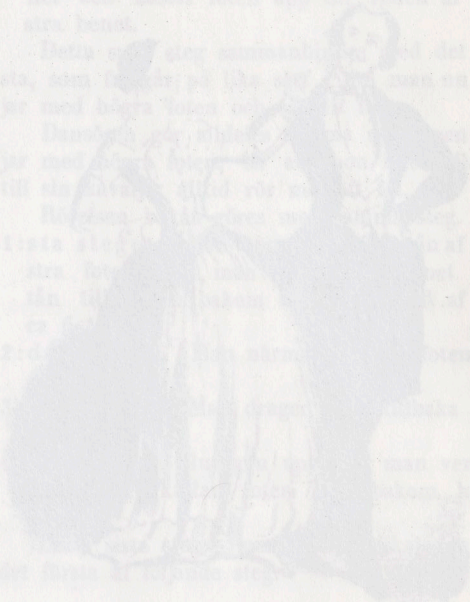

Turer.

National-Polkan är sammansatt af 10 följande turer, som dansas i salongerna.

1.

Promenad åtta gånger fram och åtta gånger tillbaka.

2.

Vals med enkla steg.

3.

Ombytning med händerna, åtta gånger fram och åtta gånger tillbaka, hvarvid kavaljern går baklänges.

4.

Vals baklänges.

5.

Ombytning med händerna mot hvarandra och half tur vals hvar och en för sig fyra gånger.

6.

Vals med två enkla steg och ett chinesiskt, hvarefter kavaljern byter om damen till andra armen och det fyra gånger.

7.

Damen gör carrée och kavaljern följer efter i rond, derefter gör kavaljern carrée och damen rond.

8.

Vals hvar och en för sig, sedan tillsammans i fyra omgångar.

9.

Samma promenad som den första, men med chinesiska steg.

10.

Vanlig vals med tre steg fram och ett tillbaka, som slutas med hastigt tempo.

Tillägg vid 1:sta Turen.

Kavaljern fattar med sin högra hand damens venstra till höjd af bröstet; i det han gör det första beskrifna steget, sänker han den med lätthet och vänder sig något mot venster; vid fjerde steget deremot vänder han sig mot dansösen och händerna hållas åter upplyftade.

Man gör således några hvarf kring salongen och då denna gungande rörelse väl utföres är den full af ett coquett behag.

Det finns emedlertid en annan promenad, som är mest i bruket. Kavaljern fattar damen om lifvet som vid galopp och håller i sin venstra hand damens högra på något afstånd från kroppen och något nedom medjan. Han gör på detta sätt promenaden rakt fram, eller ock, om han så behagar, baklänges.

Promenaden sker i raka linier.

2:dra Turen.

Valsen.

Kavaljern fattar sin dame, som vid vanlig vals och utför steget på sätt af en återgångsrörelse.

I denna tur måste man undvika hoppning och att för mycket markera takten: detta är Hr Corallis uttryckliga föreskrift och hvad som isynnerhet utmärker hans elever från hvarje annan skolas.

Å andra sidan, då Polkans natur fordrar utvecklingen af vådliga och våldsamma rörelser, så måste man i valsen moderera stegen, för att skona damens ben och flygande klädning.

3:dje Turen.

Kavaljeren ställer sig midt emot sin dame, och fattar henne, såsom till vanlig vals, i det han alltid utgår från venstra foten och gifver damen en rörelse från höger till venster, och från venster till höger, och än nalkas henne, än drager sig tillbaka.

Understundom fattar kavaljeren dansösen, med hennes högra hand i sin högra, hvarvid han gör åtskilliga ombytningar med händerna.

Det är denna tur isynnerhet som Herr Coralli verkställer med ett fullkomnadt behag.

Tredje turen.

4:de Turen.

Vals baklänges.

Kavaljeren fattar damen som till vanlig vals, men sluter henne något närmare intill sig. Han kastar den venstra foten bakut och marquerar de två första stegen med högra foten, i det han vrider sig på samma fot och med liflighet drager dansösen mot sig.

5:te Turen.

Denna tur är en trefaldig sammansättning af den åttonde turen, valsen och den näst följande: här således och i synnerhet fordras behag, poesie och kärlek.

6:te Turen.

Kavaljeren gör steget, fattande sin dam såsom till vals; men vid 4:de steget i stället för att hvila på högra foten som i vanligt steg, utsträcker han benet, nedsätter hälen med lyftad tå och sedan tån med lyftad häl (damen gör lika steg på samma gång), hvarefter han kastar

dansösen med en liflig rörelse från högra armen i den venstra, som han utsträckt till hennes emottagande, och så ömsom. Under det han verkställer denna rörelse, fortfar han att markera steget, och damen bör alltid falla in i rörelsen.

Denna tur har något luftigt och poetiskt, som ej kan beskrifvas: också vilje vi råda salongens dansörer att dansa den. Vi hafva sagt, att för att väl dansa Polka, måste man vara kär; men uti ingen tur bestyrkes sanningen deraf, som i denna, der damen verkligen löper fara. Hvilket ömt och blindt förtroende måste hon icke hafva för sin kavaljer, för att på detta sätt låta slunga sig mellan hans armar! Men äfven å andra sidan, hvilken brinnande och nitisk omsorg mottager henne icke han och fruktar att släppa henne undan! Hvilken öfverlåtenhet hos henne, och orolig omsorg hos honom! Hvilken kärlek hos båda! Ja, ja, vi råda salongens dansörer att dansa den mycket.

Femſe furen.

Aphorismer.

Contredansen passar för sanguiniska personer; galoppaden för retliga karakterer; valsen för lymphatiska naturer, men polkan för nervösa och passionerade.

— Polkan och qvinnornas dygd är en temperamentsfråga.

— Polkan är icke de unga flickornas dans; de äro dertill för stela, torra och tafatta: Polkan fordrar qvinnor, qvinnor mellan tjugu och tretio år, sanna qvinnor.

— Hos mannen, som hos qvinnan, fordrar Polkan ett hjerta som slår högt och starkt.

— Säg mig hur du polkar, skall jag säga dig hur du älskar.

— Att icke polka med en qvinna som man älskar, är något som kan jemföras med att polka med en qvinna, som man hatar.

— Den sämsta polkös är den, som sofver.

— Goda polkörer bilda goda polköser.

— Der ingenting finns, har polkören förlorat sin rätt.

— En qvinna som har blott en polkör, tros icke vara kokett, och den som har flera, tros uteslutande vara det.

— Få polkor äro hemliga: många qvinnor äro mindre kända genom sina männers namn, än sina polkörers.

— Det är för mycket illa gjordt emot en man, att vara både polkös och kokett: en qvinna borde välja.

— Det är polkörernes skuld att qvinnorna icke älska hvarandra.

— Tillfället gör polkösen.

— Kärleken dör, polkan dör.

— Man anförtror sin hemlighet i contredansen, i polkan röjer man densamma.

— Kärlekens början och aftagande visar sig i den förlägenhet man röjer i polkan.

Sjette turen.

Musik.

Carneval-Soiréer. Vald samling af nyaste Dansmusik för Forte-Piano. Innehåll: Promenad-Polonäs, dansad på Bal-paréen och Adelsbalen, af Glück. Catharina-Polka af Gungel. Skördefesten, Fransäs af Burgmüller. Esmeralda-Vals af Blechert. Bal-paré-Vals af - - - - - -. Fransäs ur op. Adelia af Donizetti. 1 R:dr.

Deux Polonaises pour le Piano, dediées a son ami Jules Fontana par Fredr. Chopin op. 40. — 40 sk.

Nyare Sånger vid Piano-forte af Isidor Dannström. 1: 16.

Hymn vid Oscar den Förstes kröning, med accompagnement af Forte-Piano, af Isidor Dannström. 24 sk.

Kröningsvalser, i anledning af Deras Majestäters kröning den 28 Sept. 1844, komponerade för Piano-Forte af W. Söhrling. 32 sk.

La Veritable Polka, pour le Piano-forte par Marcailhou. 16 sk.

Scandinave-Polka pour le Piano par C. Winkler. 16 sk.

Souvenirs de Naples, Variations sur un motif de Bellini pour le Piano, par J. B. Duvernoy. 32 sk.

Sveriges främsta Ädling. Skaldestycke af C. W. Böttiger. Sång vid Piano-Forte, tillegnad H. Ex. Hr Grefve M. Brahe af Mathild Gyllenhaal. 24 sk.

Winklers Soiréer. Vald samling af nyaste Dansmusik för Piano-Forte. Innehåll: Amazon-Vals. Valse Sentimentale. Fjäril-Vals. Theater-Galopp. Jägare-Polka. Innocence-Polka. Hyllnings-Fransäs. Favorit-Vals. Bernhardina-Galopp. Anglàs. Helsing-Polska. 1 R:dr, allt B:ko.

STOCKHOLM. Hörbergska Boktryckeriet, 1844.

Förlager af *L:s Gust. Rylander*,

(Bazaren å Norrbro.)

Den Gode Herden, eller Jesus Christus, Ledsagare genom lifvet till evigheten. En Nattvardsgåfva till ungdom för hela lefnaden, af Kiellman Göranson. 1: 16.

Nordstjernan. Vitterhetsstycken och Poemer af Emelie Carlén, Euphrosyne, Almqvist, Atterbom, von Braun, Böttiger, Crusenstolpe och Mellin jemte deras porträtter och facsimiler. 3 R:dr.

D:o D:o D:o af Fredrika Bremer, "Författarinnan till Kusinerne", Adlersparre, von Beskow, Carlén, Grafström, Ingelman, Kullberg och Sätherberg, jemte porträtter och facsimiler. 3 R:dr.

Knäppar på Lyran, af Elias Sehlstedt. 32 sk.

Norrige 1814. Historisk-Romantisk målning af L. K. 2:ne delar komplett. 1: 32.

Nya Ritboken. En samling Landskaps-Etuder, deruti de första dragen för nybegynna-

ren i teckningskonsten äfven innefattas, af R. Brouhn. Tillegnad Hillska Skolan å Barnängen. 2 häften kompl. 1 R:dr.

Oscar den Förstes Historia, af Författaren till Personalier öfver Carl XIV Johan, med porträtt. 1: 16.

Panorama öfver Krönings-processionen den 28 September 1844. 1: 16.

Salongen, Valda Historiska och Romantiska Berättelser. 2:ne delar komplett. 3: 16.

Svenska Konungalängden från och med Margaretha till Gustaf I, med Porträtter och Biografier. 2: 16.

D:o D:o från och med Gustaf I intill närvarande tid, med Porträtter och Biografier. 3 R:dr.

Sveriges och Norriges Konungafamilj, Lithografiskt Album, texten af G. G. Ingelman. 1: 16.

Theater-Galleri. Porträtter af Wilhelmina Fundin, Mathilda Gelhaar, Jenny Lind, Giovanni Belletti, Julius Günther och Olof Strandberg, jemte text af Aug. Blanche och Karl Kullberg. 2 R:dr.

Efterskrift till faksimilutgåvan

Polkans bakgrund har alltid varit ett tacksamt ämne för dansforskarna. Orsaken till detta finns att söka kanske först och främst i dansens oehörda popularitet men även i det faktum att man redan från början romantiserade bakgrunden.

Ett exempel på detta är den kända berättelsen om Anna Slezakova från Elbekostelitz som dansade polka på gården och där upptäcktes av byskolläraren Josef Neruda som genast upptecknade dansen.

De fakta som vi bör hålla oss till är att dansmästaren Johan Raab från Prag år 1840 lanserade polka på Theatre Odèon i Paris.

I Sverige är väl Raab mest känd som uppfinnaren av dansen »Slowanka» en mazurkavariant, presenterad för första gången i Stockholm 1847 och samma år tryckt av Hörbergska boktryckeriet i Stockholm och till salu i Gustaf Rylanders bazar på Norrbro.

När det gäller polkan i Sverige nämner Tobias Norlind i »Dansens Historia» (Stockholm 1941) att polkan kom till Sverige 1845 samt att den franska polkan med sina 10 turer ej tycks ha trängt igenom. Detta motsägs av att redan 1844 tryckes hos Hörbergska boktryckeriet i Stockholm en bok med den trevliga titeln »Polkan, sådan den dansas i salongerna». Det är den boken

Du nu håller i din hand och där framgår även ganska klart att det som lanseras i Stockholm är just den franska polkan med sina 10 turer.

Hur dansen slog i danssalongerna i Sverige kan man under 1840–talet se på förekomsten av polkamelodier i de musikhäften som utgavs vid den tiden. Fr o m 1845 återfinnes polkamelodier i samtliga utgåvor.

Fr o m 1860 och fram t o m 1920 kan vi ganska exakt fastställa dansens popularitet. Från denna tidsperiod har vi samlat dansprogram som omtalar hur många gånger en viss dans förekommer per kväll eller danstillfälle. Materialet ifråga gäller danstillfällen i tätorter men det har stor spridning såväl geografiskt som socialt. Av detta framgår att polkans popularitet hållit sig under alla dessa år. 1860–1869 är den vanligaste dansen vals, följd av francaise och som nr 3 kommer polkan. Åren 1870–1879 samt 1880–1889 är ställningen oförändrad. Åren 1890–1899 och 1900–1909 har polka och francaise bytt plats. Polkan är alltså under denna period nr 2 på danskvällen. Åren 1910–1919 har de moderna danserna two-step och one-step kommit samt även bostonvals vilket medför att polkan halkat ner till 6:e plats på popularitetsstegen.

Efter den här tiden hålls intresset vid liv genom gammaldansföreningarna men när 1940–talet kommer är det en allt mindre grupp som dan-

sar polka i vårt land. Gammaldansföreningarna har mer och mer övergått till modern dans och intresset för gammaldansen fanns i stort sett enbart kvar inom folkdanslagen.

Under slutet av 1960–talet och början av 1970–talet ökar intresset för gammaldans över hela landet men polkan har inte längre kvar sin lyskraft. Idag förekommer visserligen polkan på varje gammaldanskväll men det verkar som dansarna föredrar varianter på dansen typ pariserpolka framför den rena runddansen.

När det nu gäller denna bok, »Polkan, sådan den dansas i salongerna», är tillkomsten höljd i dunkel. Som författare anges »en erfaren Polkör» men vad som döljer sig bakom namnet har varit omöjligt att utröna. Stilen och sakkunskapen tyder på att den troligtvis skrivits av en danslärare men vem har vi inte lyckats klara ut.

Nästa svenska bok som tar upp polkan till behandling är dansläraren F.A. Gjörckes »Anvisning att grundligt lära alla nu brukliga Sällskapsdansar» tryckt hos Östlund & Berling i Stockholm 1850. Här lämnar Gjörcke en omfattande historik som han säger sig ha fått ur en fransk dansbok och där ursprunget anges till Ungern.

Den beskrivning som följer är även den i 10 turer och överensstämmer i stort med den beskrivning som finns i denna bok. Notabelt är att i Gjörckes beskrivning ingår en tur där damen flyt-

tar från herrens ena sida till den andra, d v s den tur som återfinns i mazurka-varianten Varsovienne.

1856 utges på Sigfrid Flodins förlag i Stockholm »Dansboken i västficksformat». I denna ingår 5 turer.

Nästa gång polkan ingår i någon dansbok är 1888. Denna gång är det dansläraринnan Axelina Apelboms »Dansskolan, Handledning i nutida sällskapsdansar», utgiven av Sigfrid Flodins förlag i Stockholm. Här uppges ursprunget som böhmiskt, turerna har fallit bort och enbart omdansningen finns beskriven.

Axelina Apelboms bok kommer ut i en ny upplaga 1902 men den är identisk med originalutgåvan.

Sedan dröjer det till 1930 innan polkan återigen dyker upp i en beskrivning. Den här gången i Henrik Meijers »Lärobok i Dans» utgiven av Björck & Börjesson.

Den bok Du håller i Din hand är alltså ett viktigt tidsdokument som kanske kan ge en fläkt av en svunnen tid.

Stockholm i februari 1980

Henry Sjöberg

TERPSICHORE – dansförlaget
Box 93, 162 12 Vällingby
Telefon 08–37 36 55

ISBN 91–7612–001–5